

İNSAN OLARAK ATATÜRK*

Nejat Göyünç

Atatürk, ölümünün her yıl dönümünde anılır. Gazetelerde onu çeşitli yönleri ile tanıtan yazılara, hatıralara yer verilir. Televizyon programlarında da bazen konuşmalar, bazen toplu araştırmalar (panel) yapılır, filmler gösterilir. Bunların dışında belirli olayların yıldönümlerinde de yine Atatürk'ü anarız, ekseriyetle onun dehası, kumandan olarak üstün vasıfları, inkılâpları hatırlatılır. Lâkin, Atatürk nasıl bir insandı, bunun üzerinde pek durulmaz.

İnsanı –kanıma göre- etkileyen iki büyük öge vardır. Bunlardan birincisi insanın yaratılıştan sahip olduğu karakter ve yetenekleridir. Zekâ, ileri görüşlülük, çalışkanlık, sabırlı olma, başkalarına karşı iyi veya kötü davranışlar, hatta bir kısım hastalıklar, yani sıhhi bozukluklar doğuştan kazanılmış vasıflardır, babadan, aileden evlâdına intikal eder. İkinci grup ise çevredir. İnsan çevresinin hem tesirinde kalır, çevresindeki olup bitenler onun ilerideki kanaatlerinde başlıca etken olur, hem de çevreyi etkiler...

10 Ağustos 1915'te Çanakkale cephesinde 24. Alayın 1. Bölük kumandanı üsteğmen rütbesindeki Fahri Bey (BELEN) Albay Mustafa Kemal'i Conkbayırı'nda hücum saflarında görür. Çanakkale cephesindeki İngiliz Başkumandanı General Hamilton yüz bin kişilik bir kuvvetli 6 Ağustos 1915 sabahı taarruza başlar, hedef Conkbayırı ve Kocaçimen-Tepe'yi ele geçirmek, bu yöredeki Türk birliklerini kuşatarak imha etmektir. Sonuçta Boğaz istihkâmları düşecek, İstanbul yolu açılacaktır. Türk kuvvetleri altı piyade taburu ve 11 toptan ibarettir, yani düşman kuvvetleri on misli fazladır. 8 Ağustos'ta Conkbayırı İngilizlerin eline geçer, 8 / 9 Ağustos gecesi Albay Mustafa Kemal Bey Anafartalar, Kocaçimen-Tepe ve Conkbayırı'nda toplanan beş tümenin kumandanlığına tayin olunur. 10 Ağustos'ta karşı taarruz yapılır, Üsteğmen Fahri Bey bu hücumu katılır, onu yıllar sonra kendi kaleminden şöyle nakleder: "Mustafa Kemal Conkbayırı'nda hücum kollarının başında idi. Kendisine isabet eden bir misket darbesiyle saati sayesinde kalbinden yaralanmaktan kurtuldu ve tali onu bize bağışladı". Sonradan Korgenerallik rütbesine ulaşan Fahri BELEN "Muharebede adetçe üstünlüğün büyük bir önemi olduğuna hiç şüphe yoktur. Fakat muharebe kumandanların kudretleri, askerlerin kahramanlıklarıyla halledilen bir denklem (muadele)'dir", der.

Fahri BELEN, Atatürk hakkında şunları da yazıyor: "Mustafa Kemal çekilebileceği, duracağı ve taarruz zamanlarını iyi kestirir. Hiçbir fırsatı kaçırmazdı." demektedir. (**Atatürk, Görüşler ve Hatıralarla**, İstanbul 1962, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi yayınlarından, s. 76-80).

Mustafa Kemal Paşa'nın başkaları tarafından da tasdik edilen bu cesareti, olayları doğru yorumlama ve onlara karşı etkin önlemler alma kabiliyeti doğuştan sahip olduğu vasıflardır.

Atatürk'ün beraberindekilere ve özellikle askere karşı şefkat, sevgi ve nezaketi de doğuştan sahip olduğu meziyetleridir. Bunlara birkaç örnek vermek gerekirse, şu olayları aktarmak gerekir¹⁸ Aralık 1919'da Sivas'taki Heyet-i Temsilîye Ankara'ya doğru yola çıkar. Üç otomobilleri vardır. Bunlara benzin

* Bu yazı, Sayın, Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün Nisan-1998 tarihinde Sivas'ta verdiği konferansın gözden geçirilmiş metnidir.

ve lastik sağlamak için Sivas'taki Amerikan yetimhanesi ve okulu hemşirelerinden arkadaşı Mazhar Müfit (KANSU) Bey vasıtası ile lastik ve benzin almak istemişler, Amerikalı kadınlar bunları hediye etmek istediklerinde de, ancak bu hususu belirtir birer mektup karşılığında benzin (6 teneke) ve lastik almışlardır. İlk durak Kayseri'dir. Burada Mustafa Kemal Paşa ve iki arkadaşı İmam-zâde Raşit Ağa'nın evinde kalacaklardır. Diğerleri de başka konaklarda misafir edileceklerdir. Akşam olur, sofraya hazırlanır, Mazhar Müfit Bey ve diğerleri gelememiş, gecikmişlerdir. Ev sahibi "Sofraya buyurunuz yemek yiyelim", der, Mustafa Kemal Paşa "Arkadaşlarım gelmeden oturmam" diye diretir. Bir kamyonla bir miktar jandarına Sivas istikametinde yola çıkartılır. Mazhar müfit Bey'in arabasının lastiği patladığından yola devam edemedikleri anlaşılır. Hepsi geldikten sonra yemeğe oturulur. Bu incelik, bu vefa duygusu hemen herkeste yoktur (M. M. KANSU, **Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber**, TTK yayını, Ankara 1968, II, s. 490).

Sakarya muharebeleri esnasında bir Ağustos gecesinde sofraya oturduğunda kumandan beklenir. Hemen ekseriyetle bulgur pilâvı veya çorbası ile karın doyurulabildiğinden, o gece bir tavuk bulunup pişirilmiş, iştahla yemeğe oturulmuştur. Sofrada Asım Bey (GÜNDÜZ), İsmet Paşa, Çakmak vs. vardır. Mustafa Kemal Paşa gelince, "bu gece askere ne veriyorsunuz" diye sorunca, cevabı "kavrulmuş buğday" olur. Paşa müteessir olur, sofraya hiç oturmaz, çeker, gider. (Asım GÜNDÜZ, **Hatıralarım**, derleyen: İhsan İLGAR, İstanbul 1973, s. 41-45).

Atatürk'ün 1916 senesinde Diyarbakır yöresinde görevlendirildiği 16. Kor. Kumandanlığı vazifesine giderken Haydarpaşa'dan bindiği trende vagonları bir bir dolaşarak askerlerin hatırlarını sorduğundan Emir Subayı Şükrü Bey (TEZER) bahseder (**Atatürk'ün Hatıra Defteri**, TTK. Yayını, Ankara 1972, s. 37).

Bu tür davranışları şüphe yok, Mustafa Kemal Paşa'yı askerlere sevdirmiştir, onları etkilemiştir. Cephede en ön saflarda bulunan kumandanları için emrettiğinde canlarını esirgememişlerdir.

Atatürk'ün muhtelif tarihlerde, etrafından etkilendiği de olmuştur. Meselâ, küçüklüğünde, Selânik'te okula giderken komşuları bir Binbaşının oğlunun askeri okula gidişi kendisine etkilemiş, o da aynı okula gitmeyi aklına koymuş ve yapmıştır da.

Manastır'da askerî lisede iken de Ömer Naci adlı bir arkadaşının güzel konuşması kendisini etkilemiş, okuduğu kitapları Ömer Naci beğenmeyince de, onun tavsiyesi ile edebî eserlere merak sarmış, okumuş, böylece hitabeti, güzel konuşmayı öğrenmiştir. Yine üst düzey subayların yabancı bir dil konuştuklarını görünce de kendisi de özellikle Fransızca öğrenmeye büyük gayret sarf etmiş, Selânik'te yaz tatillerinde Aliance Française adlı bir okulun kurslarına devam etmiştir.

Atatürk'ün okuma tutkusu ölümüne kadar devam etmiştir. Onun Silvan'da 16. Kor. Kumandanı iken günlük anılarını kısaca not ettiği küçük bir defteri vardır. Bu tür defterlere eskiden "muhtıra defteri" denirdi, yani hatırlatma defteri. Bugün bankaların cep takvimleri de ufak notlar almaya elverişli ise de, bunlara fazla bir şey yazılamıyor. Mustafa Kemal Paşa ufak muhtıra defterine iki buçuk aylık hatıralarını kayd etmiştir. Bu defterde onun akşamları okuduğu kitapların isimleri de vardır: 19 Kasım 1916'da canı sıkıldıkça okuduğunu

belirttiği Alphonse Daudet'nin **Sapho** adlı romanını bitirmiş (s. 72), 1 Aralık 1916'da Şehbender-zâde Filibeli Ahmed Hilmi'nin 1910'da basılmış **Allah'ı İnkâr Mümkün müdür** adlı eserini okumağa başlıyor, 3 Aralık'ta da bitirmiş (s. 82-83). 6 Aralık 1916'da Fransızca'dan Türkçe'ye çevrilen "**Elements de Philosophie** (Felsefenin Elemanları) adlı kitabı okuduğunu yazmaktadır. 10 Aralık'ta okuduğu kitap ise Namık Kemal'in **Siyasi ve Edebî Makaleler** (Makalat-ı Siyasiye ve Edebiye) adlı eseridir.

Atatürk'ün kitap sevgisinin ve okuma alışkanlığının onun Cumhurbaşkanı, hatta hasta olduğu yıllarda da devam ettiğine tanıklık eden belgeler vardır. Bunlara da birkaç örnek verelim:

12 Eylül 1929'da Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği'nden (Tevfik BIYIKLIOĞLU) Paris Büyük Elçiliği'ne (Fethi OKYAR) bir telgraf çekilerek Fransız Hukuk Fakülteleri'nde okutulan derslere ait kitaplar istenir. Bunlar arasında bir de genel tarih kitabı vardır. Bir ay sonra da siparişlere bir yenisi eklenir: Ernest LAVISSE ve Alfred RAMBAUD'nun **Histoire Générale des Peuples et des Civilisations** (Milletlerin ve Medeniyetlerin Genel Tarihi). Eser 12 ciltlikdir.

1 Nisan 1938'de Atatürk'ün hasta olduğu bir bildiri ile kamuya duyurulur. Aradan 5 gün geçmiştir, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Süreyya ANDERİMAN vasıtası ile Paris Büyükelçiliği'ne iki yeni kitap siparişi verilir. Lâkin bu iki kitap henüz o sırada basılmamıştır. Basıldığında yollanacağına dair cevap gelir. Lâkin Atatürk bu kitapları göremeden terk-i dünya eder (Bilâl N. ŞİMŞİR, **Sivas'tan Ankara'ya**, Boğaziçi Üniversitesi yayınlarından, İstanbul 1983, s. 17-27).

Çanakkale muharebeleri bittikten ve 1915 Aralık ayında İngilizler Gelibolu yarımadasından çekildikten sonra –o tarihlerde henüz Albay rütbesinde olan- Mustafa Kemal Bey Edirne'ye tayin olunur. 14 Ocak – 27 Şubat 1916'da bu şehrimizde bulunur. Bu arada Edirne Muallim Mektebi (Öğretmen Okulu)'ni ziyaret eder. Okul müdürü sonradan eğitimci olarak da üne kavuşan Rıdvan Nafiz (EDGÜER) Bey'dir. Orada okul müdürü ve öğretmenler ile görüşür (Lâtif BAĞMAN- Oral ONUR, **Atatürk'ün Yaşamında Edirne**, İstanbul 1982, s. 29-37). Mustafa Kemal Paşa –bilindiği üzere- 18 Aralık 1919'da Sivas'tan Ankara'ya hareket eder ve 27 Aralık'ta bu şehre ulaşır. İlk yaptığı işlemlerden birisi Mekteb-i Sultânî (Lise)'yi ziyaret olur. O tarihte bu okulda iki öğrenci sonradan şöhrete kavuşmuşlar, hatıralarını da yazmışlardır. Bunlardan birisi Hukuk Profesörü olun Hıfzı Veldet VELİDEDEOĞLU, diğeri de Mahir İZ Beylerdir. VELİDEDEOĞLU ve İZ her ikisi de bu ziyareti anlatmışlardır. (H. V. VELİDEDEOĞLU, **Bir Lise Öğrencisinin Millî Mücadele Anıları**, İstanbul 1971, s. 40; M. İZ, **Yılların İzi**, İstanbul 1971, s. 70).

Atatürk'ün Cumhurbaşkanı iken de zaman zaman okulları ziyaret ettiği, sınıflara girdiği, öğrencilere sualler sorduğu hatta onları ödüllendirdiği de anlatılır. Ayrıca, muhtelif tarihlerde gençlerle konuşmaları da **Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri** adlı birkaç ciltlik eserde derlenmiştir. Onun 24 Aralık 1919'da Kırşehir, daha sonra Konya'da, Afyon'da gençlerle yaptığı konuşmalar vardır. Atatürk neden gençlere bu kadar önem vermekte, her gittiği yerde okulları ziyaret etmekte, kulüplerde, yani derneklerde gençlerle konuşmakta, onlara hitab etmektedir. Onun gençlere bu kadar önem vermesinin nedenini,

arkadaşı Ruşen Eşref Ünaydın'a 24 Mayıs 1918'de verdiği bir hatıra fotoğrafının altına yazdığı şu sözlerden anlamak mümkündür. Diyor ki, "Her şeye rağmen, muhakkak olarak bir nûra doğru yürümekteyiz. Ben de bu imânî yaşatan kuvvet, yalnız, azîz memleket ve milletin hakkındaki pâyânsız (sınırsız) muhabbetim (sevgim) değil, bütün karanlıkları, ahlâksızlıkları içinde, sırf vatan ve hakikat aşkıyla ziyâ (ışık) serpmeye ve aramağa çalışan bir gençlik gördüğümündür." Atatürk'ün 1927'de CHP Kurultayında yaptığı uzun konuşma (Nutuk)'nın sonunda da Türk Gençliği'ne hitâbesi vardır. Her türlü durum ve koşullarda gençlerin Türk Cumhuriyeti'ni ilelebet yani devamlı olarak, ebedî olarak koruyacağına inanmaktadır.

Gençlik, memleketin geleceği demektir, gençlik ilerleme, yeniliklere açılma demektir, çünkü yaşlı insanlar alışkanlıklarından kolayca sıyrılmak istemezler. Gençler ise, daima yeniliklerin peşindedirler. Gençlik bir milletin geleceği demek olduğuna göre, onların iyi yetiştirilmesi de geleceği güven altına almak olacaktır. Bu itibarla çeşitli tarihlerde gençliğin eğitime ait görüşlerini dile getirir. Meselâ 9 Mayıs 1920'de Büyük Millet Meclisi'ne sunduğu ilk hükümet programında şöyle der: "Çocuklarımıza verilecek terbiyeyi her anlamı ile dinî ve millî bir hale koymak, onları hayat mücadelesinde başarılı kılacak, desteklerini kendilerinde, kendi benliklerinde bulabilecek teşebbüs kudreti ve kendine güven gibi yeteneklerle donatmak, onları yaratıcılığa özendirme (kısmen sadeleştirilmiştir) lâzımdır.

15 Temmuz 1921'de Ankara'da toplana İlk Maarif Şûrası'nda da "Çocuklarımız ve gençlerimiz yetiştirilirken, onlara bilhassa mevcudiyeti ile, hakkı ile, birliği ile aykırı bulunan bütün yabancı unsurlarla mücadele lüzûmunu, millî fikirleri, âdetâ içine gömülürmüşçesine, tamamen benimseyerek, her karşı fikir önünde şiddetle, özveri ile savunma zorunluluğu telkin edilmelidir", der.

Günümüzde fikir hürriyeti adı altında bir kısım çevrecilerin neleri müdafaa ettikleri, hep Batı'dan esinlendikleri veya onların verdikleri hükümlere göre Türkiye'yi değerlendirdiklerini ve yahut bazı çevrelerin de başka tesirler altında millî menfaatlere uymayan emeller peşinde koştuklarını gördükçe, Atatürk'ün bundan yetmiş küsur sene önce söylediklerinde ne kadar haklı olduğu anlaşılacaktır. Onun ileri görüşlülüğünün kanıtıdır.

Mustafa Kemal çocukluğunun ve orta öğrenim yıllarının geçtiği Selânik ve Manastır'da, daha sonra dört ay kadar görevli bulunduğu Şam'da (1907'de), Birinci Dünya Harbi'nde muhtelif cephelerde Osmanlı Devleti bünyesinde buluna farklı toplulukların nasıl Türk düşmanı olduklarını, düşmanlarla işbirliği yaptıklarını görmüştür. Bunun sonucu da kendisinde milliyetçilik şuuru kuvvetlenmiştir. Mustafa Kemal Paşa (ATATÜRK)'nın 20 Mart 1923'te Konya'da Türk Ocağı'nda verilen bir çayda gençlere hitaben söylediği şu sözler onun bu duygularını çok iyi yansıtır: "Osmanlı İmparatorluğu dahilindeki muhtelif kavimler hep millî akîdelere (ülkölere) sarılarak, milliyet mefkûresinin kuvvetiyle kendilerini kurtardılar. Biz ne olduğumuzu, onlardan ayrı ve onlara yabancı bir millet olduğumuzu sopa ile içlerinden kovulunca anladık. Kuvvetimizin zaafa uğradığı anda bizi tahkir, tezlîl ettiler (aşağıladılar). Anladık ki, kabahatimiz kendimizi unutmaklığımızmış. Dünyanın bize hürmet göstermesini istiyorsak, evvelâ bizim kendi benliğimize ve milliyetimize bu hürmeti hissen, fikren, fiilen bütün ef'âl ve harekâtımızla göstereyim. Bilelim ki

millî benliğini bulamayan milletler başka milletlerin şikârdırlar (avıdırlar)” (Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, II, s. 143).

Burada Atatürk’ün millet kavramından ne anladığını da vurgulamak gerekir, yanlış anlamaları önlemek için elzemdir. O, 1 Mart 192’de Büyük Millet Meclisi’nin 3. Toplanma yılını açarken yaptığı konuşmada “Efendiler! Türkiye halkı ırkan veya dinen ve harsan müttehid, yekdiğerine karşı hürmet-i mütekaile ve fedakârlık hissiyatı ile meşhûn ve mukadderât ve menâfii müşterek olan bir heyet-i ictimâiyedir” (Türkiye halkı ırk ve din bakımından ve kültür açısından birleşmiş, birbirine karşı iki taraflı hürmet ile dolu, geleceği ve menfaatleri ortak olan sosyal bir toplumdur) demektedir (Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, I, s. 221).

Atatürk’ü tanıyanların kendisi hakkındaki fikirleri ve kanaatleri de onun ne tür bir insan olduğunu bizlere anlatır.

1933’te Almanya’da Hitler rejiminden kaçarak Türkiye’ye sığınan ünlü bir iktisat profesörü vardır. Uzun yıllar İstanbul Üniversitesi’nde İktisat Fakültesi’nde görev almış, Gelir Vergisi’nin hazırlayıcılarından biri, en önemlisi olmuştur: Fritz NEUMARK.

Türkiye hatıralarını **Boğaziçi’ne Sığınanlar, Türkiye’ye İltica Eden Alman İlim, Siyaset ve Sanat Adamları**, 1933-1953, Türkçe çeviri: Şefik Alp BAHADIR, İstanbul 1982) adlı eserinde toplamıştır. Atatürk’ü İstanbul’da Perapalas Otel’inde bir resmî toplantıda görmüş, onunla üniversite meselelerini görüşmüş, kendisine hayran kalmıştır. Atatürk için şöyle diyor: “Hitler bir onbaşı olduğu halde, kendi tasarımı bir üniformayı sırtından çıkartmamış, Çanakkale Zaferi’nin kahraman kumandanı Atatürk ise mareşal rütbesine sahip olduğu halde, 1923’ten sonra ancak askerî manevralarda asker elbisesini giymiş, onun dışında hep sivil gezinmiştir.

Atatürk uzak görüşlü, kendi kudretinin sınırlarını bilen, memleketinin imarı hususunda sulhu devamlı olarak tercih eden, geçici askerî ve siyasi zaferlere, başarılarla itibar etmeyen bir karaktere sahiptir. Bir defa cesur bir riske girmiş, Hatay meselesini böylece kazanmıştır”.

Yine Atatürk’ü ve Türkiye’yi, özellikle Cumhuriyet dönemi tarihini en iyi araştıranlardan, bilenlerden birisi olan Alman tarihçi Gotthard JAESCHKE de “Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu Mustafa Kemal ATATÜRK, kendisi hakkında propaganda yapmaya lüzum olmayan, dünya tarihinin benzeri pek az büyük şahsiyetlerinden birisidir. Tarihi gerçeklere dikkatle ve objektif olarak nüfuz etmeye çalışıldığı nispette şan ve şerefi artar, bütün parlaklığı ile meydana çıkar. Böyle bir vazife, bu gibi şahsiyetlerin yalnız karakter çizgilerini doğru olarak kavramakla yapılmaz. Bu iş bile güç olmakla beraber, yalnız başına da bu yetmez. Aynı zamanda onların içinde çalıştıkları dış durumun doğru olarak kavranması ve şahsiyetlerinin kendini gösterdiği temel hadiselerin mümkün olduğu kadar doğru ve gerçeklere uygun bir şekilde tasvir edilmesi zarurîdir. Buhranlı ve güç hallerde, hayret ve takdir uyandıran başarılar, durum düzeline basit görünür” demektedir. (G. JAESCHKE, “Büyük İnkılâpçı ve Diplomat Atatürk”, **V. Türk Tarih Kongresi, Kongreye sunulan tebliğler**, Ankara 1960).

Mustafa Kemal Paşa, Birinci Dünya Harbi’nde Suriye cephesinde 7. Ordu kumandanı iken (1917-18) emrinde bir tümene kumanda eden Asım Bey,

daha sonra Türk İstiklâl Harbi'nde de büyük yararlılıklar göstermiş, Mareşal Fevzi Çakmak'tan sonra da bir süre Genel Kurmay Başkanlığı yapmış, seçkin asker vatanseverdir. Atatürk için "âlicenâp, müsamahalı ve hoş görülü idi" der ve bazı örnekler de verir.

Harp Akademisi'nde Mustafa Kemal, Asım Bey (Gündüz) ve Ali İhsan Bey (SABİS) aynı sınıftadırlar. Ali İhsan Bey İstanbul doğumlu olduğundan sınıf birincisi olmuş, notları daha yüksek olan Asım Bey onun gerisinde kalmıştır. Mustafa Kemal de sınıf beşincisidir. Mustafa Kemal yazılı imtihanlarda "az ve öz" yazdığından, uzun yazanlara daha fazla numara verilen bir düzende birinciliğe yükselememiştir. Buna karşın Mustafa Kemal Bey, Ali İhsan Bey'den daha önce mirlivâ (Tuğgeneral) olmuştur (28 Mart veya 1 Nisan 1916). Bu bakımdan Ali İhsan Bey kendisini kıskanır. Ali İhsan Paşa'nın Malta'dan sürgünden dönüşünde, İsmet Paşa'nın istememesine rağmen, Atatürk kendisini Ankara'ya gelişinde istasyonda karşılar, Birinci Ordu Kumandanlığı'na getirir. Atatürk, Ali İhsan Paşa'nın hakkındaki fikirlerini bildiği halde, millî bir davada şahsi hislerine kapılmamıştır.

İstanbul Hükûmeti'nin son sadrazamı Ahmed Tevfik Paşa'nın oğlu İsmail Hakkı Bey, babasından habersiz zannederek, Mustafa Kemal Paşa'nın daveti üzerine Sakarya muharebelerinden sonra Ankara'nın yolunu tutar. Sakarya muharebelerinde büyük subay kaybı olmuştur, orduda yetişmiş subaya ihtiyaç vardır. İsmail Hakkı Bey cephede bir görev ister, İsmet Paşa bu arzusunu yerine getirmez, bir gün Mustafa Kemal Paşa'nın bir teftişi sırasında ileri atılır ve cephede görev istediğini tekrarlar. Mustafa Kemal Paşa'da onu 16. Piyade Fırkasının Kurmaybaşkanlığı görevine tayin ettirir. Bu sebeple Asım GÜNDÜZ Atatürk için, "meziyet ve faziletlerinin üstünde vefâkâr, âlicenap, mürüvvet sahibi bir insandı" der. Hiçbir hizmeti ödüksüz bırakmamış, vazifesine bağlı insanların kusurlarını görmemezlikten gelmiştir, (Asım GÜNDÜZ, **aynı eser**, s. 165-166).

Atatürk, "beni tanımak benim yüzümü görmek değildir, benim fikirlerimi anlayın" derken, ne kadar haklı olduğunu, onu tanıyanları okudukça anlıyoruz

NEJAT GÖYÜNÇ'ÜN ANISINA

Faruk Kocacık*

Aramızdan 1 Temmuz 2001 de ayrılan değerli hocam, Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün Sivas'ı son ziyaretinde vermiş olduğu "İnsan Olarak Atatürk" konulu konferans metni onun anısına ithafen dergimizde yayınlanmaktadır.

Değerli hocamın cenaze törenine İstanbul'a yolculuğumu engelleyen özel nedenlerden dolayı katılamadığım için hala içim buruk. Ama belki de onu hala hayattaymış gibi düşünebilmemi de bu gidiş engeline borçlu olduğumu da zaman zaman düşünmekteyim.

Değerli hocamı tanıyanlar çok iyi bilir, o her yönüyle mükemmel bir bilim adamı, iyi bir eğitimci, çok yönlü birikime sahip bir tarihçi, bulunmaz bir aile babası ve her yönüyle örnek bir insandı.

Lisans öğrenciliğimde ders alırken başlayan tanışıklığımız, doktora yaptığım dönem ve sonrasında da devam etti. Tez konumla ilgili olarak bir süre

* Prof. Dr., C.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Sivas.

birlikte çalışma mutluluğuna eriştiğim ve sonunda da hep görüştüğüm hocamın öğrettikleri, kazandırdıkları hiçbir şeyle ölçülmez. Hoşgörü, iyi niyet, öğretme yeteneği, eşitlikçi, sabırlı, çalışkan, ileri görüşlü, kararlı olma gibi bir çok sıfatı yaşayan ve yaşatan değerli hocamın hala yaşadığına inanıyorsam, bu özellikleri kazandırmaya çalıştığı bir çok öğrencilerinden biri olmam nedeniyledir. İnsan yaptıklarıyla, yarattıklarıyla, fikirleriyle, eserleriyle yaşar diyor ve hocamı sevgi, saygı ve rahmetle anıyorum.

PROF. DR. NEJAT GÖYÜNÇ'ÜN ÖZGEÇMİŞİ

18 Kasım 1925'te İstanbul'da doğdu. Moda İlkokulu ve Erzurum Gazi İlkokulu'nda okudu. Ortaokula bir sene Kars lisesinde, daha sonra Haydarpaşa Lisesi'ne devam etti ve mezun oldu. Kasım 1948'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nü bitirdi. Mezuniyetten sonra askerliğini Ankara'da Yedek Subay Okulu'nda yaptı. Askerlik sonrasında Başbakanlık Arşivinde çalıştı. Eylül 1951'de Mardin Lisesi'ne öğretmen olarak tayin oldu. 16.08.1954 de Servet Ayten Ekler ile evlendi. 23 Ocak 1955'de bir öğretmen grubu ile MEB tarafından ABD'ye gönderildi. Dönüşünde (Eylül 1955) Ankara Bahçelievler Deneme Lisesi'ne tayin oldu 1957 yılında MEB doktora sınavlarını kazanarak Almanya'ya gitti. Doktorasını Almanya'da tamamladıktan sonra yurda döndü. 1962 yılında Dr. Asistan olarak İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Osmanlı Müesseseleri Kürsüsü'nde göreve başladı. 1 Aralık 1996 da doçent oldu.

31.12.1971 de Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesine geçti. 27 Mart 1973'te profesör oldu. 1977 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine geri döndü. Ocak 1979 – Ocak 1980 tarihleri arasında Başbakanlık Arşivi Genel Müdürlüğü yaptı. 01.12.1982 – 07.07.1983 tarihleri arasında Boğaziçi Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Müdürlüğü görevini yerine getirdi. Ekim 1983'de Malatya İnönü Üniversitesi'ne gönderildi. 11 Haziran 1985'te de Selçuk Üniversitesi'ne tayin oldu ve sekiz yıl görev yaptı. Bu üniversiteden, 4 aralık 1992 tarihinde yaş haddinden dolayı emekli oldu. Emeklilik sonrası da çalışmalarını sürdürdü ve çeşitli üniversitelerde ders verdi. Çeşitli cemiyetlere üye oldu, projeler gerçekleştirdi.

Bilimsel çalışmalarının merkezini Osmanlı Devleti'nin klasik dönemleri; Ortaçağ İktisat ve Maliye Tarihi, son dönem Osmanlı Tarihi oluşturur. Araştırmalarında Türk Kurtuluş Savaşı ve Kemalist Döneme yer vermiştir.

Altı kitabı, yerli ve yabancı dergilerde yayımlanmış 129 bilimsel makalesi, 44 adet de kitabiyatı bulunan bu değerli bilim adamının kitaplarının adı şöyledir:

1. **XVI Yüzyılda Mardin Sancağı**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yay., İstanbul 1969, 2b, TTK, Ankara 1991
2. **Osmanlı İmparatorluğu Hakkında Bazı düşünceler**, Ankara 1973
3. **Osmanlı İdaresinde Ermeniler**, İstanbul 1983
4. **Atatürk ve Milli Mücadele**, İstanbul 1984, 2. Baskı Konya 1987
5. **Cumhuriyet Türkiyesi ve Doğu Anadolu**, Ankara 1985
6. **Malatya'dan Görüş**, İstanbul 1985